Сүлејман Рүстәм

1906 — 1956

Һөрмәтли јубиляр, мүбариз шаир Сүлејман Рүстәм!

Анадан олмағынызын тәнтәнәли 50 иллијин күнүндә бүтүн халгымызла бирликдә республикамызын маариф ордусу да Сизи—Азәрбајчан совет ше'ринин пионерини, халгымызын истәкли оғлуну үрәкдән тәбрик едир.

Сиз бүтүн јарадычылығыныз бою халг иши уғрунда, Азәрбајчан совет поэзијасынын тәрәггиси уғрунда јорулмаз, аловлу мүбариз олмуш; јүксәк идејалы вә долғун мәзмунлу шеирләринизлә кәнч нәслин коммунизм руһунда, доғма Вәтәнимизә, шанлы Коммунист партијасына һәдсиз мәһәббәт вә сәдагәт руһунда тәрбијә олунмасына үрәкдән хидмәт етмишсиниз.

Бүтүн мүәллимләр, пионер вә мәктәблиләр, али мәктәб вә техникум тәләбәләри Сизин Вәтән вә халга бөјүк мәһәббәт һиссилә долу олан көзәл сәнәт әсәрләринизи һәмишә севә-севә охумуш вә бундан сонра да севә-севә охујачаглар.

Азәрбајчан ССР Маариф Назирлијинин коллекијасы букүн республикамызын бүтүн мүәллимләринин вә халг маарифи ишчиләринин үрәк сөзләрини ифадә едәрәк дејир:

— Севимли шаиримиз! Јашајын, даһа чох јашајын. Халгымыз үчүн, мәктәблиләримиз үчүн даһа көзәл әсәрләр јарадын!

АЗӘРБАЈЧАН ССР МААРИФ НАЗИРЛИЈИНИН КОЛЛЕКИЈАСЫ.

Бакы. 1956, нојабр.

Шаир достума

Тәзә ше'римизин илк мүбаризи,
Сәнәтә ше'рилә вүгар кәтирдин.
Әләмдән нәш'әјә чағырдын бизи,
Аловлу үрәклә илгар кәтирдин.

☆

Ленинин кәнч нәсли шанлы комсомол,
Саныр чәркәсиндә бу күн дә сәни.
Елләрин јолудур кетдијин бу јол,
Чандан чох севирсән әзиз Вәтәни.

☆

Сәһәр муждәчиси о дан улдузу
Сәнә мәһәббәтлә салама кәлир.
Бәхтијар көрдүкчә шән јурдумузу
Чошур шаир гәлбин илһама кәлир.

☆

Сәнәт чәбһәсиндә ше'рин ордудур,
Сөзләриндән гүввәт алыр көнүлләр.
Илһамын дағлардан чағлајан судур,
Тәбин чошғунлугда Хәзәрә бәнзәр.

☆

Бу бајрам күнүндә севинир үрәк,
Сәнинлә көјләрә учалыр башым.
Дејирәм, јүз ил дә јаратсын кәрәк
Мәним үрәк достум, гәләм јолдашым.

М. СЕЈИДЗАДӘ.

С. Рүстәм Нахчыванда

(МҮӘЛЛИМИН ХАТИРӘСИ)

Мәним јахшы јадымдадыр, «Кәнч ишчи» гәзети сәһифәләриндә С. Рүстәмин чап едилән һәр бир ше'ри, кәнчләрин дилиндә әзбәр олурду. Һәмин шеирләр бизим кәнчлик блокнотларымызын бәзәји иди. Сүлејман Рүстәмин никбин әһвал-руһијјәли, мүбариз шеирләри аз заман ичәрисиндә бүтүн Азәрбајчана јајылырды.

1927-чи илдә Нахчыван шәһәринин Пушкин күчәсиндәки комсомол клубунун нәздиндә драм вә әдәбијјат дәрнәји вар иди. Әдәбијјат дәрнәјиндә комсомолчулардан Әјјуб Аббасов, М. Ч. Чәфәров, Бајрам Мәрданов, Әли Зәбу, М. Әкбәр, Ә. Ә. Садыгзадә вә башга кәнчләр топланмышды. Бизим бу әдәбијјат дәрнәји дә «Кәнч гызыл гәләмләр» адланырды. Дәрнәкдә ән чох охунан С. Рүстәмин шеирләри иди...

1928-чи илдә С. Рүстәм Нахчывана кәлди. С. Рүстәмин Нахчывана кәлмәси кәнчләри севиндирди. О, бир гајғыкеш јолдаш кими бизимлә јахындан мәшғул олду, шеирләримизи она охудуг, о, бизә кöстәришләр вериб, пролетар әдәбијјатынын мүбариз вәзифәләриндән данышды.

С. Рүстәм күмраһ, күләр үзлү бир кәнч иди. Онун бојнунда гырмызы галстук вар иди.

Октјабр ајынын 23-дә комсомол клубунда шаирлә көрүш тәшкил етдик. Бүтүн тәләбәләр вә мүәллимләр кечәдә иштирак едирди. Әдәби кечәдә мән онун ше'рини охудум:

Биз күлүрүк, амма узаг елләрдә,
Өмрүндә бир кәрә күлмәјәнләр вар.
Дәрдли аналарын ачы јашыны,
Дәрдинә галмајыб силмәјәнләр вар.

Бундан сонра С. Рүстәм чыхыш едәрәк «Өзизимиз», «Мәним ше'рим», «Үч шәкил», «Гәмәр» вә башга шеирләрини охуду.

С. Рүстәм вә'д етди ки, јени нәшр едилмиш китабларындан бизә көндәрәҹәкдир. Сонра о, бизә үстү јазылмыш «Әләмдән нәш'әјә» адлы илк китабыны һәдијјә верди. О, өз вә'динә әмәл едәрәк 1928-чи илин декабрында филиал үчүн «Октјабр аловлары», «Шекспир», «Әләмдән нәш'әјә» вә саир китабларыны көндәрди. О, Нахчыван чәмијјәтинә көндәрдији мәктубда јазырды: «Сизин кәнчләрин әдәбијјата олан һәвәси мәни севиндирди. Сиздә исте'дадлы кәнчләр чохдур. Лакин шаир олмаг үчүн охумаг вә јенә дә охумаг лазымдыр. Фүзули демишдир ки: «Елмсиз шеир бинә'тибар бир дивардыр».

Инди С. Рүстәмлә көрүшүмүздән 28 ил кечмишдир. Шаиримиз 50 јаша долмушдур. Һәмин вахтдан кечән мүддәтдә Нахчыванда јени әдәби кәнчлик јетишмишдир. Филиалын бир чох үзвләри артыг Азәрбајчанын көркәмли јазычыларындандырлар. Лакин бу хатирә күнүнү унутмаг олмур. Биз илк көрүш күнүнү бөјүк севинчлә хатырлајырыг.

Мүзәффәр НӘСИРЛИ

Нахчыван шәһәриндәки 4 нөмрәли мәктәбин мүәллими.

Әзиз Сүлејман Рүстәм

ССРИ Јазычылар Иттифагынын идарә һеј'әти Сизи, талантлы шаири, Азәрбајчан совет јазычыларынын биринчи нәслинин көркәмли нүмајәндәсини анадан олдуғунуз күнүн әлли иллијин мүнасибәтилә сәмими тәбрик едир.

Әдәби фәалијјәтә башладығыныз илк күнләрдән Сиз пролетар јазычыларынын тәшкилаты олан «Кәнч гызыл гәләмләр» чәмијјәтинин башга рәһбәрләри илә бирликдә реал һәјата ингилаби мүнасибәт бәсләмәк уғрунда, кәнч Совет дөвләтинин јени әдәбијјатыны јаратмаг уғрунда мүбариз кими чыхыш етдиниз.

Биз Сизи инди дә дөјүшкән шаир кими танымырыг. Сизин ән јахшы китабларыныз ингилаби чошғунлугла, сосиалист гуручулуғунун пафосу илә долудур, китабларыныз партија вә халгын мәнафеи илә гырылмаз сурәтдә бағлыдыр.

Мәһз буна көрә дә Сизин «Голсуз гәһрәман», «Партизан Әли», «Чапаев» шеирләриниз, «Јахшы јолдаш» поэманыз, «Тәбриз шеирләри» вә «Ики саһил» әсәрләриниз кениш јајылмыш вә Сизә охучуларын мәһәббәтини газандырмышдыр.

Сизин Бөјүк Вәтән мүһарибәси илләриндә јаздығыныз шеирләр башга совет јазычыларынын әсәрләрилә бирликдә фашист ишғалчыларына гаршы мүбаризәдә адамларымызы руһландырыр, Вәтәнә мәһәббәт тәрәннүм едирди, гәләбәјә, сосиализмин тәнтәнәсинә инам ојадырды.

Сизин әдәби вә ичтимаи-сијаси фәалијјәтиниз, сүлһүн горунмасына, халглар арасындакы достлуга, өз милли азадлығы уғрунда халгларын апардыглары мүбаризәјә һәср олунмуш әсәрләриниз бу күн дә өлкәмиздә коммунизм гурмаг кими бөјүк ишә хидмәт едир.

Совет әдәбијјаты саһәсиндәки хидмәтләринизә көрә һөкумәт Сизи Ленин ордени илә, «Гырмызы Әмәк Бајрағы» ордени илә вә медалларла тәлтиф етмишдир. Азәрбајчан халгы Сизә бөјүк е'тимад көстәрир, Сизи Азәрбајчан ССР Али Советинә дәфәләрлә депутат сечмишдир.

Биз дәриндән инанырыг ки, Сиз коммунизм гуручулары олан совет адамлары һаггында, гәһрәманлыг дөврүмүзүн әзәмәти һаггында һәлә чохлу јени әсәрләр јарадачагсыныз.

Әзиз Сүлејман Рүстәм, чохмилләтли совет әдәбијјаты намино Сизә үрәкдән узун өмүр, чансағлығы вә јарадычылыг мүвәффәгијјәтләри арзу едирик.

К. СИМОНОВ, А. ТВАРДОВСКИ, Н. ТИХОНОВ, С. МИХАЛКОВ, С. ШИПАЧОВ, Д. БЛАГОЈ, Мих. ЛУКОНИН, С. КИРСАНОВ, П. АНТОКОЛСКИ, А. БАРТО, В. ИНБЕР, К. МАРКОВ, Ю. ЛИБЕДИНСКИ, В. АЖАЕВ, Б. ЛАВРЕНЕВ, М. АЛИКЕР, Вс. ИВАНОВ, Бор. АГАПОВ вә башгалары.

„Биз коммунистләрик" ше'ринин тәдриси тәҹрүбәсиндән

VII синифдә кечилән «Биз коммунистләрик» ше'ри С. Рүстәмин доғма Коммунист партијасына һәср етдији гијмәтли шеирләриндән биридир. Бу ше'рин јүксәк сәвијјәдә тәдрис олунмасы мүәллимин дәрсә чидди һазырлыг көрмәсини тәләб едир.

Загатала рајонунун габагчыл дил-әдәбијјат мүәллимләри бу вәзифәнин өһдәсиндән мүвәффәгијјәтлә кәлирләр. Рајонун Тала кәндиндәки 5 нөмрәли једдииллик мәктәбин мүәллими Нурулла Исмајылов програм үзрә ше'рин тәдрисинә верилмиш 4 дәрс саатыны белә планлашдырыр: **Биринчи саатда** С. Рүстәм јарадычылығы һаггында гыса мә'лумат верир вә ше'ри ифадәли охујур, сонра бир нечә шакирдә охутдурур. **Икинчи саатда** ше'рин мәзмунуну изаһ едир. **Үчүнчү саатда** шакирдләр шеирдән ајры-ајры парчалары әзбәр сөјләјирләр. **Дөрдүнчү саатда** исә мүәллим ше'рин идејасы үзәриндә дајаныр, үмуми тәһлил апарыр вә шакирдләрин фәал иштиракилә нәтиҹә чыхарыр.

Мүәллим Н. Исмајылов «Биз коммунистләрик» ше'ри һаггында данышмадан С. Рүстәмин шеирләринин мөвзуу, онун јарадычылыг хүсусијјәтләри барәсиндә јығчам мә'лумат верир. Сонра о, «Биз коммунистләрик» ше'ри һаггында данышыр. Мүәллим әввәлчә ше'ри өзү нүмунәви шәкилдә охујур, охујаркән сәсинин аһәнкинә хүсуси фикир верир. Бундан сонра исә Н. Исмајылов ше'рин бә'зи ерләрини изаһ едир, шакирдләрин бу чәһәтләрә даһа артыг фикир вермәләрини тапшырыр. Ше'ри бир нечә шакирд дә охудугдан сонра мүәллим евә белә бир тапшырыг верир: «Ики саһил» китабындан ше'ри тамамилә охумаг, чәтин анлашылан ифадәләри мүәјјән едиб мүәллимдән өјрәнмәк».

Мүәллим Н. Исмајылов сонракы дәрсләрдә ше'рин мәзмунунун мәнимсәдилмәси, әзбәрләнмәси, тәһлили үзәриндә дајаныр.

Тала кәндиндәки 2 нөмрәли једдииллик мәктәбин мүәллими Р. Гочаева јолдаш исә ше'рин мәзмуну үзәриндәки ишә чәтин сөз вә ифадәләрин изаһы илә башлајыр. Мә'лумдур ки, әсәрин мәзмунунун шакирдләрә әтрафлы сурәтдә чатдырылмасында лүғәт үзәриндә апарылан иш бөјүк рол ојнајыр. Буну нәзәрә алараг мүәллим шеирдә ишләдилмиш олан «е'тигад», «пәрваз», «рија», «һүррријјәт», «истигбал» вә с. сөзләрин мә'насыны әтрафлы изаһ едир.

«Биз коммунистләрик» ше'ри үзрә өкунлашдырычы дәрсә мүәллим Р. Гочаева даһа чидди һазырлашыр. Һәлә ше'рин мәзмуну үзәриндә иш апараркән, онун идејасы һаггында да бә'зи изаһат вердијинә бахмајараг, мүәллим өкунлашдырычы дәрсдә бу мәсәләни даһа кениш вә даһа дәриндән изаһ едир, ше'рин идејасы һаггында шакирдләрдә тәм тәсәввүр јарадылмасына наил олур.

Рајонун Мухах кәнд орта мәктәбинин мүәллими Сабир Салеһов јолдаш бу дәрси әввәлчә кечилмиш мөвзуларла сых әлагәләндирир. О, изаһатыны шеирдән кәтирдији мисаллар әсасында гурур. Мүәллим, Коммунист партијасынын В. И. Ленинин ады илә бағлы олдуғуну шәрһ етдикдән сонра, шеирдән ашағыдакы парчаны охујур, шакирдләрин диггәтини партијамызын халгла гырылмаз бирлијинә чәлб едир:

Бәли, биз инсанлығын досту—
коммунистләрик,
Һәр халгы өз јурдунда азад көрмәк
истәрик.
Коммунизмин дәрсини өјрәтди Ленин
бизә.
Сонсуз мәһәббәти вар бөјүк бир әлин
бизә!

Мүәллим С. Салеһов елә бурада гејд едир ки, халгымызын әлдә етдији наилијјәтләр һәр чүр харичи вә дахили дүшмәнләрә гаршы инадлы мүбаризәдә газанылмышдыр. Лакин партија вә халгымыз әлдә едилән мүвәффәгијјәтләрлә һеч дә архајынлашмыр. Халгымыз билир ки, һәлә дә ишимизә мане олмаға чәһд едәнләр вардыр. Бунун шеирдә нечә ифадә едилдијини көстәрмәк үчүн мүәллим шеирдән ашағыдакы парчаны мисал кәтирир:

Билирик ер үзүндә дүшмәнимиз јох
дејил,
Һәр һалда дүшмәнимиз достумуздан чох
дејил.

Сонра мүәллим иртичанын, империалист тәчавүзкарларын алчаг нијјәтләриндән данышыр. Бундан әввәл шеирдән ашағыдакы парчаны ифадәли охујур:

Еј азад өлкәмизә гуру бөһтан атанлар!
Чүрүк бејинлә чүрүк фәлсәфә јарадан-
лар.
Сизсиниз һәгир бахан дилләрин
аһәнкинә,
Инсанын—ер оғлунун дәрисинин
рәнкинә.
Бәшәрә һәдијјәниз јалныз гандыр,
өлүмдүр,
Чинајәтдир, зиндандыр, ишкәнчәдир,
зүлүмдүр.

Бу парчаны изаһ едәркән мүәллим империализмин һазырда јүрүтдүјү сијасәтә тохунур. Өз азадлыг вә истиглалијјәтини мөһкәмләтмәјә чалышан Мисир халгына инкилис вә франсыз империалистләринин тутдуглары амансыз дивандан данышыр. Сүлһ, сәадәт, азадлыг, демократија вә сосиализм дүшмәнләринин алчаг мәгсәд вә чәһдләрини ифша едир.

Бундан сонра мүәллим С. Салеһов сүлһ вә азадлыг дүшмәнләринин алчаг нијјәтләринин баш тутмајачағыны изаһ едир вә буну шеирдән кәтирдији ашағыдакы бејтлә әлагәләндирир:

Нә гәдәр ки, биз варыг, нә гәдәр Москва
вар,
Коммунизмин бајрағы кәзәчәк дијар-
дијар.

Мүәллим империализмин мүстәмләкә сијасәтинин ифласа уғрадығыны, дүнјанын бир сыра бөјүк вә кичик өлкәләринин империализм көләлијиндән азад олуб мүстәгил дөвләт јаратдыгларыны гејд едир. С. Салеһов «Биз коммунистләрик» ше'риндә кәләчәјә инам һиссинин нечә ифадә олундуғуну изаһ етдикдән сонра, шеирдән буна аид ашағыдакы мисралары мисал көстәрир:

Сабаһ бүтүн дүнјаны бүрүјәчәк илк
баһар,
Ачыг дејәк:—о баһар коммунизмин
өзүдүр.

Бундан сонра мүәллим дәрси суал-чавабла өкунлашдырыб евә конкрет тапшырыг верир.

Беләликлә, габагчыл мүәллимләримиз С. Рүстәмин «Биз коммунистләрик» ше'ринин тәдрисиндән шакирдләрдә Коммунист партијасына вә Совет дөвләтинә сонсуз мәһәббәт, азадлыг вә сосиализм дүшмәнләринә исә дәрин нифрәт һиссләри ашыламаг үчүн мәһарәтлә истифадә едирләр.

Әлијар МӘММӘДОВ

Загатала РХМШ-нын методисти.

Халгымызын мүбариз шаири

Халгымыз Азәрбајчан совет ше'ринин көркәмли нүмајәндәләриндән бири олан Сүлејман Рүстәмин анадан олмасынын 50 иллијини гејд едир. С. Рүстәм Азәрбајчан совет әдәбијјатынын тәшәккүлү дөврүндән әдәбијјата кәлмишдир. О, 33 илдир ки, совет ше'ринин мүбариз чәбһәсинин өн сыраларында дајанмышдыр. С. Рүстәмин һәјаты вә јарадычылыг јолу Азәрбајчан совет әдәбијјатынын инкишаф јолу илә үзви сурәтдә бағлыдыр.

Азәрбајчанда «Кәнч гызыл гәләмләр» әдәби тәшкилатынын мејдана чыхмасы, пролетар јазычылары чәмијјәтинин јаранмасы, Совет јазычылары иттифагынын тәшкили кими бөјүк әдәби һадисәләрин ән јахын иштиракчыларындан бири дә С. Рүстәмдир.

С. Рүстәм 1923-чү илдән јени, сағлам руһлу, тәрбијәви чәһәтдән бөјүк әһәмијјәти олан сијаси лирик шеирләр јазмаға башлајыр.

«Кәнч шаирәм, доғру јолда аддым
атыр ајағым,
Билирәм ки, өз синфимин додағыдыр
додағым!»—

дејә јарадычылыг јолуну дүзкүн тә'јин едән шаир, јарадычылығынын илк илләриндә «Еј гадын», «Күл, еј гадын», «Карандашым гырылды», «Һазыр ол», «Октјабр үчүн», «Үсјан јарат», «Дәмирчиханада», «Сабирә» вә саир кими бир сыра сијаси-тәрбијәви әһәмијјәтли олан шеирләр јазыр.

«Карандашым гырылды» ше'рини шаир 1924-чү илин јанварында—бөјүк Ленинин өлүмү хәбәрини ешидәркән јазмышдыр. Совет халгынын В. И. Ленинин вәфаты мүнасибәтилә кечирдији һәдсиз кәдәр бу мүбариз шеирдә өз бәдии ифадәсини тапмышдыр. С. Рүстәмин бу әсәриндә халгын бөјүк кәдәри образлы бир шәкилдә тәсвир едилмишдир. Шаир өз отағында тәкчә отуруб шеир јазмаг истәјир. Елә бу заман гапы ачылыр, атасы ичәри дахил олур, о, кәдәрлидир:

Мәнә көрүнмәмишди белә кәдәрли,
гәмли,
Додаглары сапсары, һәтта көзләри
нәмли,
Чијнимә гојараг о, сәрт, габарлы
әлини,
Деди:—Итирдик, оғлум, устадымыз
Ленини!..
— Ленин өлдүмү? — дедим, тир-тир
титрәди әлим,
Көзләрим һәлгәләнди, сынды гур-
шуп гәләмим.

Көрүндүјү кими, бу шеирдә ичтимаи кәдәр вә бөјүк Ленинә олан мисилсиз мәһәббәт чох садә, сәмими вә инандырычы шәкилдә верилмишдир.

С. Рүстәм јарадычылығынын илк илләриндән башлајараг әдәбијјатымызда сијаси лириканын јахшы нүмунәләрини јарадан, дөјүшкән гәләми илә ичтимаи һәјатымызы, сосиализм гуручулуғу уғрунда мүбаризәни тәрәннүм едән мүбариз бир шаир кими танынмышдыр. С. Рүстәм кәнчлик илләриндән башлајараг ардычыл сурәтдә сәнәтин партијалылығына нәники садиг галмыш, һәм дә онун ән мүбариз мүдафиәчиләриндән олмушдур. О, совет әдәбијјатына јад олан «буржуа һуманизминә», «сәнәтдә битәрәфлијә», пантүркист-панисламист мејлләрә вә һәр чүр зәрәрли әмәлләрә гаршы амансыз олмушдур.

1927-чи илдә С. Рүстәмин «Әләмдән нәш'әјә» адлы илк шеирләр китабы нәшр едилмишдир. Бу китаб һәм дә Азәрбајчан совет шаирләринин ајрыча шеирләр мәчмуәси һалында нәшр едилән илк нүмунәси иди. Бу мәчмуәдә С. Рүстәмин илк јарадычылыг илләриндә јаздығы 94 ше'ри топланмышдыр.

С. Рүстәмин 33 иллик јарадычылығы мәһсулдар вә долғундур. О, рәнкарәнк мөвзуларда, мүхтәлиф жанрларда, күнүн тәләбләринә сәс верән дәјәрли бәдии әсәрләр јаратмышдыр. Онун онларла шеирләр китабы, сечилмиш әсәрләри кениш охучу күтләләринин мүталиә фондуна дахил олмушдур. Шаирин «Әләмдән нәш'әјә» (1927), «Аддымлар» (1930), «Атәш» (1931), «Сәс» (1932), «Улдузлар» (1934), «Кечәнин романтикасы» (1938), «Дурналар» (1942), «Ана үрәји» (1942), «Ана вә почталјон» (1943), «Күн о күн олсун ки...» (1943), «Сечилмиш әсәрләри» (1947), «Ики саһил» (1950), «Сүлһ нәғмәләри» (1951), «Һәјат нәғмәләри» (1953), «Сечилмиш әсәрләри» (үч чилдлик, 1954—1956) адлы китаблары чап олунмушдур. С. Рүстәмин әсәрләри ССРИ халглары арасында да кениш јајылмышдыр. Онун әсәрләри рус, ермәни, күрчү, Украјна, өзбәк, түркмән вә башга гардаш халгларын дилләринә тәрчүмә едилмишдир.

С. Рүстәм һәм дә тәрчүмә иши саһәсиндә көркәмли хидмәт көстәрмишдир. О, А. Пушкин, М. Лермонтов, Т. Шевченко, Н. Некрасов, И. Крылов, Х. Абовјан вә башга сәнәткарларын әсәрләрини Азәрбајчан дилинә мүвәффәгијјәтлә тәрчүмә етмишдир. С. Рүстәм күрчү халгынын классик шаири Шота Руставелинин «Пәләнк дәриси кејмиш пәһләван» поэмасынын бир һиссәсини јүксәк кејфијјәтлә Азәрбајчан дилинә тәрчүмә етдији үчүн Күрчүстан ССР Мәркәзи Ичраијјә Комитәсинин фәхри фәрманы илә мүкафатландырылмышдыр.

С. Рүстәмин јарадычылығына 1928-чи илдән башлајараг орта мәктәб дәрсликләриндә вә әдәбијјат програмларында ер верилир.

С. Рүстәмин јарадычылығынын орта мәктәбләрдә өјрәнилмәси елми-педагожи вә тәрбијәви чәһәтдән әһәмијјәтлидир. Кәнч нәслин коммунизм руһунда тәрбијә едилмәси чәһәтиндән бу әсәрләрин әһәмијјәти чохдур.

Ичтимаи мүлкијјәтә сосиалист мүнасибәти, коммунизм иши уғрунда фәдакарлыг, әмәк гәһрәманлығы, синфи сајыглыг, өлкә мүдафиәси, совет кәнчлијинин тәрбијәси, халглар достлуғу, сүлһ вә демократија уғрунда мүбаризә мөвзуларында С. Рүстәм онларла јүксәк идејалы вә бәдии чәһәтдән дәјәрли әсәрләр јазмышдыр. «Партизан Әли» поэмасында шаир кәнчләрин, комсомолчуларын вәтәндаш мүһарибәсиндә фәдакарлығыны тәсвир етмишсә, «Јахшы јолдаш» поэмасында Нијаз, Күлханым вә Лејланын симасында совет кәнчләринин коллективдәки мөвгејини, ичтимаи-фајдалы әмәјә мүнасибәтини көстәрмишдир.

С. Рүстәм Азәрбајчан совет әдәбијјатында һәм дә бир драматург кими көркәмли ер тутур. Һәлә 1923-чү илдә о, «Чимназ ханым јухудадыр» адлы бир пәрдәли комедија јазмышдыр. Бу комедијада Кәрбәлајы Гафарын гызы Чимназ ханымын симасында азәрбајчанлы гадынларын ичтимаи-мәдәни һәјата чыхмаг үчүн һәрәкәтә кәлдикләрини көстәрмәк истәмишдир. С. Рүстәмин көркәмли драматуржи әсәрләриндән бири дә «Гачаг Нәби» мәнзум драмасыдыр. Бу әсәрин мөвзуу XIX әсрин сонларында Азәрбајчанда мүлкәдарлығын вә чаризмин әлејһинә чыхмыш Гачаг Нәби һәрәкатындан алынмышдыр.

Бөјүк Вәтән мүһарибәси илләриндә партијамызын, дөвләтимизин вә халгымызын «Һәр шеј чәбһә үчүн—һәр шеј гәләбә үчүн!» шүарыны С. Рүстәм һәмин дөврдә өзүнә јарадычылыг үсулу кими гәбул етмишдир. С. Рүстәм Вәтән мүһарибәсинин илк күнләриндә «Сарсылмаз гала», «Чәбһәдән мәктуб», «Анд» шеирләрини јазды. Шаир бу шеирләриндә халгымызын фашизмә бәслədији һәдсиз кин вә интигам һиссини, Коммунист партијамыза, Совет дөвләтимизә, Ленин ишинә сонсуз мәһәббәт вә сәдагәти образлы бир дилдә тәрәннүм етмишдир.

С. Рүстәмин бу дөврдә јаздығы «Күн о күн олсун ки...», «Ана вә почталјон», «Ана үрәји», «Гәһрәманын вәсијјәти», «Илдырым», «Гочанын дедикләри» вә с. лирик шеирләри вә поэмалары өн вә арха чәбһә һәјатынын гәһрәманлыг вә фәдакарлыг ишини тәсвир вә тәрәннүм едир.

С. Рүстәмин Бөјүк Вәтән мүһарибәси илләриндә әсас мөвзуларындан бири дә Чәнуби Азәрбајчан мөвзуу олмушдур. Чәнуб шеирләри С. Рүстәмин илк јарадычылыг илләриндән башлајараг кетдикчә кенишләнир, инкишаф едир вә тәкмилләшир. Чүнки шаир Чәнуби Азәрбајчан халгыны өзүнүн доғма халгындан ајры тәсәввүр етмир. Буна көрәдир ки, «Бирдир» адлы ше'риндә јазыр:

Араз! Һәр јаз шималында, чәнубунда
чәмән бирдир,
Бу торпагда, о торпагда гәрәнфил,
јасәмән бирдир.
Суја хәнчәр, бычаг да вурсан, ај-
рылмаз—һәгигәтдир:
Узагдыр ајрылыг биздән, үрәк бир-
дир, бәдән бирдир.

Бөјүк Вәтән мүһарибәсиндән сонра С. Рүстәмин јарадычылығы јени шәраитин, јени дөврүн тәләбинә сәс верән бир истигамәтдә давам вә инкишаф етмәкдәдир.

С. Рүстәм дә өз јарадычылығы илә дөврүмүзүн өн сыраларында кедән көркәмли бир шаир кими идејача јүксәк, бәдии чәһәтдән дәјәрли әсәрләр јарадыр. О, «Сәс верәчәксән», «Шаирин бәзәји», «Вәтән», «Ме'марын фачиәси», «Биз коммунистләрик», «Дејирләр», «Гафурун гәлби», «Едди зәнчи», «Партијамыз», «Бир мәсләкли, бир бајраглы милјонларыг биз», «Мәркәзи Комитә», «Гүдрәтимиз» кими онларла әсәр јазмышдыр. Бу әсәрләрдә С. Рүстәм халгымызын партија вә дөвләтимизә һәдсиз сәдагәтини, милли ифтихар һиссини, бөјүк јарадычы әмәјини, сүлһ вә демократија уғрундакы мүбаризәсини өзүнә мәхсус сәнәткарлыгла тәрәннүм вә ифадә етмишдир. С. Рүстәмин сон шеирләри онун «Ики саһил» (1949), «Сүлһ нәғмәләри» (1951), «Һәјат нәғмәләри» (1953), «Сечилмиш әсәрләри» (үч чилдлик, 1954—1956) адлы китабларда топланмышдыр.

Онун јарадычылығында партијалылыг, халгилик, сосиалист реализми, ингилаби романтика башлыча хүсусијјәтдир. Шаир әсәрләриндә сијаси-мәфкурәви, ичтимаи-тәрбијәви мәсәләләрә нә дәрәчәдә чидди әһәмијјәт верирсә, сәнәткарлыг мәсәләләринә, бәдии кејфијјәт тәләбинә дә ејни дәрәчәдә мәс'улијјәтлә јанашыр.

Азәрбајчан халгынын мүбариз, истә'дадлы шаири С. Рүстәмин јарадычылыг јолу совет поэзијасынын көркәмли нүмајәндәси кими гијмәтләндирилән бир сәнәткарын әдәби фәалијјәти демәкдир.

Севимли шаиримизи кәләчәкдә халгымыза даһа чох, даһа дәјәрли, јүксәк идејалы вә бәдии мәзијјәтләрлә даһа зәнкин әсәрләр верәчәјинә әминик. О, 50 јашы тамам олса да бәдәнчә күмраһдыр, руһән кәнчдир. Онун гәлбиндә һәлә дејилмәмиш чохлу нәғмәләр вардыр.

Сә'ди ӘФӘНДИЕВ.

Филолокија елмләри намизәди.